

УДК 378: 364-43

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-102-112>

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

О. В. Кузнецов

ORCID 0000-0001-8645-9848

Я. О. Співак

ORCID 0000-0001-6263-535X

Л. А. Співак

ORCID 0000-0003-0642-3330

У статті розглянуто питання сучасних форм і напрямів соціальної роботи з людьми похилого віку, що сприяють удосконаленню системи соціального захисту населення в Україні та її гармонізації з європейським законодавством. Проаналізовано останні наукові дослідження, присвячені проблемам та особливостям людей похилого віку і специфіці соціальної роботи, питанням організації соціально-педагогічної підтримки людей похилого віку.

Показано необхідність приділення уваги соціально-економічному захисту особи похилого віку, що виражено у наданні різноманітних видів матеріальних та натуральних допомог, а також розкрито роль культурного і духовного розвитку людини. Розглянуто загальні основи державної політики щодо осіб похилого віку, визначені постановами Генеральної Асамблеї ООН та загальними основами державної політики щодо осіб похилого віку, визначеними Конституцією України. Визначено поняття соціального обслуговування та соціального обслуговування осіб літнього віку, а також види послуг у межах соціального обслуговування. Описано основні завдання соціального обслуговування людей похилого віку в Україні. Схарактеризовано головні цілі соціальної реабілітації людей похилого віку, а також умови, необхідні для соціалізації та ресоціалізації у суспільстві, поновлення їх суспільного статусу та спроможності до індивідуальної соціальної та сімейно-побутової діяльності. Виокремлено 3 моделі соціального обслуговування осіб літнього віку в Україні: стаціонарна, напівстаціонарна, нестаціонарна. Надано характеристику термінової одноразової допомоги для людей похилого віку та осіб з інвалідністю. Виділено інституції та заклади,

що займаються підтримкою осіб літнього віку в Україні. Розглянуто типологізацію напрямів соціальної роботи в громаді з громадянами літнього віку. Намічені перспективні напрями роботи з оновлення, вдосконалення й адаптації чинного законодавства відповідно до європейських стандартів і впровадження новітніх методик і технологій роботи з людьми «третього віку».

Ключові слова: соціальна робота з людьми похилого віку, соціально-економічний захист, державна політика щодо осіб похилого віку, соціальне обслуговування, соціалізація осіб похилого віку.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Соціальна робота як наукова та професійна діяльність має постійно відповідати вимогам часу та викликам сьогодення. Потреби, які можуть виникнути у людини, що потрапила у складні життєві обставини, з плином часу змінюються, що спонукає систему соціального захисту населення до пошуку нових підходів. Не є виключенням і соціальна робота з людьми похилого віку, що є об'єктом уваги багатьох науковців. Швидкий процес «старіння» населення, що передбачає зменшення народжуваності та збільшення кількості людей похилого віку є актуальною проблемою для України та країн Європейського Союзу. Дані статистики свідчать, що у 1991 році кількість населення України складала 51,6 млн. За дослідженням Держкомстату, на 1 січня 2022 р. ця кількість становила вже 41,16 млн осіб. За підрахунками ООН, у 2022 р. в Україні мешкало 43 млн 792 тис. осіб. Частка громадян віком до 17 років у структурі постійного населення держави залишається на рівні 18,1% (2019 р.) –17,9% (2021 р.). Ситуацію суттєво ускладнює повномасштабне вторгнення РФ на територію України. За даними управління у справах біженців ООН, станом на початок 2023 року понад 7,9 мільйонів українців виїхали за кордон через війну. Ще 5,9 мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами. З огляду на це, дослідники роблять висновки, що внаслідок цих процесів українське суспільство з часом опиниться у низхідній спіралі демографічного занепаду. Таким чином, соціальна робота з людьми похилого віку є й буде залишатися у найближчому майбутньому одним із головних напрямів соціальної політики в Україні.

На нашу думку, аналіз сучасних форм і напрямів соціальної роботи з людьми похилого віку сприятиме вдосконаленню системи соціального захисту населення в Україні та її гармонізації з європейським законодавством.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питаннями вивчення проблем та особливостей людей похилого віку й специфіки соціальної

роботи з ними займалися такі вітчизняні науковці: О. Безпалько, М. Єрмолаєва, І. Зверева, І. Іванова, Т. Коленіченко, А. Лобанова, Л. Тюття, С. Харченко та ін. Значна кількість вчених досліджували технології соціально-педагогічної роботи, розглядали питання організації соціально-педагогічної підтримки людей похилого віку (Л. Мардахаєв В. Фокін, Н. Шмельова та ін.). Напрями соціальної роботи з людьми похилого віку були досліджені у працях А. Капської, М. Лукашевич, Т. Семигіної, В. Яценко та ін.

Мета статті – проаналізувати напрацювання, напрями та форми існуючої системи соціальної роботи з людьми похилого віку, запропонувати шляхи удосконалення надання соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. В сучасній соціальній роботі, заснованій передусім на засадах гуманізму та індивідуального підходу до кожної особистості, фахівцям необхідно не лише приділяти увагу соціально-економічному захисту особи похилого віку, який виражений у наданні різноманітних матеріальних чи натуральних допомог, а й розуміти вагому роль культурного і духовного розвитку людини, адже у похилому віці проблема самореалізації та подолання наслідків зміни соціальних ролей стоїть особливо гостро. З огляду на це, деякі підходи до здійснення соціальної роботи з даною категорією осіб є застарілими і не пристосованими до нових умов.

У 1990 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила постанову про відзначення 1 жовтня Міжнародного дня людей похилого віку, а 16 грудня 1991 року підтримала «Принципи Організації Об'єднаних Націй стосовно літніх людей», головним з яких затверджено – «зробити повноцінним життя літніх людей».

У «Декларації з проблем старіння», яка ухвалена 16 жовтня 1992 р., було окреслено базові стандарти гідного життя літніх людей з рекомендацією включення відповідних норм до національного законодавства держав і створення сприятливих умов для їх втілення. Було визначено такі головні принципи:

а) незалежність – гарантія таких доходів, які забезпечуватимуть безперешкодний доступ людей похилого віку до житла, продуктів харчування, медичного обслуговування тощо;

б) участь – надання можливості брати активну участь у суспільному та культурному житті;

в) догляд – різноманітні форми допомоги та обслуговування від догляду родини та громади, у якій особа похилого віку мешкає, до послуг спеціалізованих опікунських закладів. Надання таких послуг має

відбуватись із дотриманням таких принципів, як повага, пошанування гідності, переконань та потреб людини;

г) реалізація внутрішнього потенціалу;

г) гідність – повноцінне життя без фізичного та психологічного насильства чи дискримінації.

Загальні основи державної політики щодо осіб похилого віку визначено Конституцією України, Законом України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», Законом України «Про соціальні послуги» тощо. Згідно з Положенням про Міністерство соціальної політики України, від 17.06.2015 № 423, на Міністерство соціальної політики України в сфері соціального захисту покладаються функції щодо формування й реалізації державної політики щодо допомоги вразливим категоріям населення, зокрема людям похилого віку.

Законом України «Про соціальні послуги» передбачено право осіб літнього віку на соціальне забезпечення, гарантовано право особи на отримання соціальних послуг як переліку юридичних, економічних, психологічних, педагогічних, медичних, відновлювальних заходів тощо, завданням яких є покращення або відтворення їх життєдіяльності соціального пристосування та повернення до повноцінного життя.

Даний Закон визначає, що базовими формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування. Матеріальну допомогу можна отримати у грошовій або натуральній формах.

Соціальне обслуговування – це комплекс соціальних заходів, який передбачає сприяння, підтримку і певний перелік послуг, що надають соціальні служби окремій особі чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їхнього соціального статусу та повноцінної життєдіяльності. Соціальне обслуговування осіб літнього віку складається із комплексу соціальних послуг, які клієнти можуть отримувати вдома та/або у спеціальних державних закладах та установах, що підпорядковуються органам місцевого самоврядування (Голубенко, 2013, с. 77).

Головною умовою виникнення у громадянина права на соціальне обслуговування є потрапляння у складну життєву ситуацію, яка нормативно визначається як комплекс обставин, що обґрунтовано порушують нормальну життєдіяльність, з наслідками яких особа не має змоги впоратися самостійно.

Згідно з чинним законодавством, особа літнього віку має право на такі види послуг у межах соціального обслуговування:

– соціально-побутові послуги – забезпечення продуктами харчування, м'яким та твердим інвентарем, гарячим харчуванням, транспортними

послугами, засобами малої механізації, здійснення соціально-побутового патронажу, виклик лікаря, придбання та доставка медикаментів, ремонт одягу та взуття, перукарські послуги тощо;

– психологічні послуги – надання консультацій з питань психічного здоров'я та поліпшення взаємин з оточуючим соціальним середовищем, застосування психодіагностики, з метою психологічної корекції або психологічної реабілітації;

– соціально-економічні послуги – задоволення матеріальних інтересів і потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, що реалізуються у формі надання натуральної чи грошової допомоги, а також допомоги у вигляді одноразових компенсацій;

– соціально-медичні послуги – підтримка і поліпшення стану здоров'я, соціально-медична реабілітація, організація лікувально-оздоровчих заходів, надання медикаментів та медичної техніки, консультування, сприяння в своєчасному отриманні кваліфікованої медичної допомоги;

– соціально-педагогічні послуги – профілактика відхилень у поведінці та аномалій особистого розвитку, організація дозвілля, сприяння у сімейному вихованні;

– інформаційні послуги – надання інформації, необхідної для вирішення складної життєвої ситуації, розповсюдження просвітницьких та культурно-освітніх знань, формування певних уявлень і ставлення суспільства до соціальних проблем;

– юридичні послуги – надання консультацій з питань чинного законодавства, здійснення захисту прав та інтересів, сприяння застосуванню державного примусу й реалізації юридичної відповідальності осіб, що вдаються до протиправних дій щодо цієї особи, оформлення правових документів, захист прав та інтересів;

– послуги з працевлаштування – пошук відповідної роботи, сприяння у працевлаштуванні та соціальний супровід працевлаштованої особи (Моторнюк, 2016, с. 198).

Основними завданнями соціального обслуговування в Україні є здійснення соціальної реабілітації та соціальної адаптації людей літнього віку. Серед головних цілей соціальної реабілітації фахівці вбачають створення сприятливих умов для соціалізації та ресоціалізації особи у суспільстві, поновлення її суспільного статусу та спроможності до індивідуальної соціальної та сімейно-побутової діяльності за допомогою орієнтації у соціальному середовищі, суспільно-побутового пристосування, окремих форм соціального патронажу й соціального обслуговування. Натепер в Україні існують 3 моделі соціального обслуговування осіб

літнього віку: стаціонарна, напівстаціонарна, нестаціонарна (Голова, 2020, с. 174).

Сутність першої моделі полягає у наданні соціальних послуг у спеціалізованих будинках, будинках-інтернатах, пансіонатах для ветеранів праці та осіб з інвалідністю, ветеранів Другої світової війни, самотніх людей та осіб літнього віку певних професійних категорій. Стаціонарне обслуговування зазвичай складається з таких видів соціальних послуг: матеріально-побутові; послуги з організації харчування, побуту та дозвілдової діяльності; соціально-медичні та соціально-гігієнічні послуги; освітні; юридичні послуги; допомога в організації ритуальних послуг.

Друга (напівстаціонарна) модель соціального обслуговування передбачає отримання особою послуг в установах денного та нічного перебування, реабілітаційних центрах, медико-соціальних установах, центрах соціального обслуговування. Основними видами послуг, що надаються у напівстаціонарних закладах є: соціально-побутові; психологічні; соціально-педагогічні; соціально-медичні; соціально-економічні; юридичні; інформаційні.

Третя (нестаціонарна) модель соціального обслуговування складається з таких форм: соціальне обслуговування за місцем проживання, термінове соціальне обслуговування, соціально-консультативна допомога, соціально-психологічна допомога. Базовими соціальними послугами, які надаються за місцем проживання, є такі: надання послуг харчування та доставка їжі додому; придбання і доставка лікарських засобів та медичних виробів, так званих товарів «першої необхідності»; сприяння отриманню кваліфікованої медичної допомоги, супроводження особи до медичної установи; надання юридичних форм допомоги; підтримка належних умов проживання з точки зору гігієнічних вимог; допомога в організації ритуальних послуг; надання різноманітних соціально-побутових послуг у залежності від умов проживання; оформлення документів; допомога у розміщенні у стаціонарній установі соціального обслуговування (Коленіченко, 2011, с. 23).

Останнім часом науковці можуть також окремо виділяти термінове соціальне обслуговування. Метою цього виду обслуговування є надання термінової одноразової допомоги для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, які невідкладно потребують соціальної підтримки. Термінове соціальне обслуговування складається з таких соціальних послуг: одноразове надання безкоштовного гарячого харчування або продуктових наборів; забезпечення одягом, взуттям, предметами «першої необхідності»; одноразова грошова допомога; допомога в отриманні тимчасового житла; надання правової допомоги; невідкладна медико-психологічна допомога у співпраці з медиками, психологами, священнослужителями тощо.

У майже кожному населеному пункті України працюють територіальні центри соціального обслуговування, які надають соціальні послуги особам, які опинилися у складній життєвій ситуації і потребують сторонньої допомоги за місцем проживання (Голова, 2020, с. 174).

Соціальні працівники здійснюють роботу з особами літнього віку на таких двох рівнях: 1) макрорівень (формування соціальної політики та її гармонізація із інтересами літніх людей, створення пенсійних фондів та інших організацій підтримки, створення багатofункціональної системи соціального страхування, медичного, психологічного та консультаційного обслуговування); 2) мікрорівень (аналіз способу життя осіб літнього віку, рівня та якості соціальної допомоги, що надається). Соціальна підтримка осіб літнього віку в Україні здійснюється цілою низкою інституцій і закладів: Міністерство соціальної політики; Пенсійний фонд; департаменти соціального захисту населення; територіальні центри соціального обслуговування пенсіонерів і самотніх непрацездатних громадян і відділення соціальної допомоги вдома; установи, заклади та підприємства сфери управління Міністерства соціальної політики, які здійснюють соціальний захист людей похилого віку, осіб з інвалідністю, ветеранів війни і праці (науково-дослідні інститути, які вивчають проблеми старіння, служби медико-трудова експертизи, різноманітні недержавні фонди, товариства, організації) тощо (Мещан, 2017, с. 64).

Соціальна робота з особами літнього віку потребує постійного реформування із врахуванням сучасних реалій та зарубіжного досвіду. На даний час найбільш передовою формою соціальної роботи з громадянами літнього віку є робота в громаді. Аналіз іноземного досвіду дозволив визначити, що так звана «community work» виступає як робота соціального працівника безпосередньо у територіальній громаді, яка здійснюється залежно від певного рівня розвитку та чисельності мікросоціального середовища. Зважаючи на те, що специфіка соціальної роботи в громаді полягає в стимулюванні мешканців громади до розв'язання проблем, що виникли, важливою її частиною є розвиток і мотивування мешканців громади до активних дій.

Науковці поділяють функціональні напрями соціальної роботи в громаді з громадянами літнього віку на такі типи: а) координаційно-посередницька діяльність – стимулювання розвитку взаємовигідних зв'язків територіальної громади, державних і недержавних організацій соціальної спрямованості на території даної громади; ефективна комунікація з місцевими ЗМІ; б) мотиваційно-мобілізуєча діяльність – мотивування осіб похилого віку до колективної діяльності задля розвитку громади; стимулювання здатності мешканців громади брати активну участь у

спільному житті; заохочення до виникнення різноманітних форм взаємної допомоги між мешканцями громади; сприяння розвитку ініціативних груп членів громади; в) дослідницько-моніторингова діяльність – аналіз й оцінка соціальних умов, потреб, нахилів осіб літнього віку у територіальній громаді; моніторинг якості соціальних послуг, які були ними отримані; г) сервісно-обслуговува діяльність – надання соціальних послуг особам літнього віку як співробітниками закладів соціального обслуговування, так і з залученням груп самопомоги, громадських організацій (Мещан, 2017, с. 65-66).

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Соціальна робота з людьми похилого віку в Україні охоплює досить широкий перелік видів, форм і послуг. Інституційне забезпечення соціального захисту даної верстви населення характеризується своєю різноманітністю і функціональністю (стаціонарна, напівстаціонарна та нестаціонарна моделі). Водночас нормативно-правова база щодо соціальної роботи з людьми похилого віку залишається дещо застарілою й може бути не повністю адаптованою до нових викликів: наслідків повномасштабної війни, стрімкого «старіння» населення в Україні, потребі літніх людей у суб'єктності та активному дозвіллі. Таким чином, необхідно не тільки оновлювати і вдосконалювати чинне законодавство відповідно до європейських стандартів, а й впроваджувати новітні методики й технології роботи з людьми «третього віку». Дана робота має базуватися на принципах поваги до гідності людини, гуманізму, людиноцентризму, адресності, корисного дозвілля, активної участі в соціальному житті.

Література

1. Голова Н. І. Соціальні моделі обслуговування геронтологічної групи населення в Україні. *Social Work and Education*. 2020. Vol. 7, No. 2. pp. 170-177.
2. Голубенко Т. О. Особливості процесу формування готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку. *Молодий вчений*. 2013. № 1(01). С. 77-81.
3. Декларація з проблем старіння, прийнята резолюцією 47/5 Генеральної Асамблеї ООН від 16 жовтня 1992 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declold.shtml (дата звернення: 17.03.2023)
4. Коленіченко Т. І. Соціальна робота з людьми похилого віку. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2011. № 4. С. 20-25.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.03.2023)
6. Мещан І. В. Самотність людей похилого віку як проблема соціальної роботи в громаді. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2017. № 1-2. С. 56-67.

7. Моторнюк У. І. Аналіз сучасного стану надання соціальних послуг в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 187–190.
8. Принципи Організації Об'єднаних націй стосовно літніх людей, додаток до резолюції 46/91 Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_314 (дата звернення: 17.03.2023)
9. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.03.2023)
10. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 р. № 3721-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text> (дата звернення: 17.03.2023)
11. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 17.03.2023)

References

1. Holova, N. I. (2020). Sotsialni modeli obsluhovuvannya herontologichnoi hrupy naselennia v Ukraini [Social models of service for the gerontological group of the population in Ukraine]. *Social Work and Education*. Vol. 7, No. 2. pp. 170-177 (ukr).
2. Holubenko, T. O. (2013). Osoblyvosti protsesu formuvannia hotovnosti maibutnix sotsialnykh pratsivnykiv do patronazhnoi roboty z liudmy pokhyloho viku [Peculiarities of the process of forming the readiness of future social workers for patronage work with the elderly]. *Molodyi vchenyi*. No. 1(01). pp.77-81 (ukr).
3. Deklaratsiia z problem starinnia, pryiniata rezoliutsiieiu 47/5 Heneralnoi Asamblei ООН vid 16 zhovtnia 1992 [Declaration on the problems of aging, adopted by resolution 47/5 of the UN General Assembly of October 16, 1992]. Retrieved from: https://vvv.un.org/ru/dotsuments/detsl_tsonv/detslarations/detslold.shtml (date of appeal: 17.03.2023) (ukr).
4. Kolenichenko, T. I. (2011). Sotsialna robota z liudmy pokhyloho viku [Social work with the elderly]. *Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka*. No. 4. pp. 20-25 (ukr).
5. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. No. 254k/96-VR. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (date of appeal: 17.03.2023) (ukr).
6. Meshchan, I. V. (2017). Samotnist liudei pokhyloho viku iak problema sotsialnoi roboty v hromadi [Loneliness of the elderly as a problem of social work in the community]. *Sotsialna robota v Ukraini: teoriia i praktyka*. No. 1-2. pp. 56-67 (ukr).
7. Motorniuk, U. I. (2016). Analiz suchasnoho stanu nadannia sotsialnykh posluh v Ukraini [Analysis of the current state of social services provision in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*. Issue 8. pp. 187–190 (ukr).
8. Pryntsy py Orhanizatsii Obiednanykh natsij stosovno litnykh liudej, dodatok do rezoliutsii 46/91 Heneralnoi Asamblei ООН vid 16 hrudnia 1991 [Principles of the United Nations concerning the elderly, annex to resolution 46/91 of the UN General Assembly of December 16, 1991]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/995_314 (Accessed: 17 March 2023) (ukr).

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 chervnia 2015 No. 423 [On approval of the Regulation on the Ministry of Social Policy of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 17, 2015 No. 423.]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/show/423-2015-%D0%BF#Tekht> (date of appeal: 17.03.2023) (ukr).
10. Pro osnovni zasady sotsialnoho zakhystu veteraniv pratsi ta inshykh hromadian pokhyloho viku v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16 hrudnia 1993 No. 3721-XII [On the basic principles of social protection of labor veterans and other senior citizens in Ukraine: Law of Ukraine dated December 16, 1993 No. 3721-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/show/3721-12#Tekht> (date of appeal: 17.03.2023) (ukr).
11. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy vid 17 sichnia 2019 No. 2671-VIII [On social services: Law of Ukraine dated January 17, 2019 No. 2671-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/show/2671-19#Tekht> (date of appeal: 17.03.2023) (ukr).

LEGAL BASIS AND FORMS OF SOCIAL WORK WITH ELDERLY PEOPLE

O. V. Kuznetsov, Ya. O. Spivak, L. A. Spivak

The article examines the issue of modern forms and directions of social work with the elderly, which contribute to the improvement of the system of social protection of the population in Ukraine and its harmonization with European legislation. The latest scientific research devoted to the problems and features of the elderly and the specifics of social work, issues of organization of socio-pedagogical support of the elderly are analyzed. The general bases of the state policy regarding the elderly, defined by the resolutions of the UN General Assembly and the general bases of the state policy regarding the elderly defined by the Constitution of Ukraine, are considered. The concepts of social service and social service for the elderly, as well as the types of services within the scope of social service, are defined. The main tasks of social services for the elderly in Ukraine are described. Institutions and institutions dealing with the support of elderly people in Ukraine are highlighted. The typology of areas of social work in the community with elderly citizens is considered. Prospective directions for updating, improving, and adapting current legislation in accordance with European standards and implementing the latest methods and technologies for working with people of the "third age" are outlined.

Key words: social work with the elderly, socio-economic protection, state policy regarding the elderly, social service, socialization of the elderly.

Кузнецов Александр Владимирович – здобувач магістерського рівня вищої освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро, Україна). E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

Kuznetsov Oleksandr Volodymyrovych – candidate for a master's degree in higher education of SHEI «Donbas State Pedagogical University» (Dnipro, Ukraine). E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

Співак Ярослав Олегович – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро, Україна). E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

Spivak Yaroslav Olehovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Social Work of SHEI «Donbas State Pedagogical University» (Dnipro, Ukraine). E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

Співак Людмила Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологій спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро, Україна). E-mail: spivakddpu7@gmail.com

Spivak Liudmyla Anatoliivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Technologies of Special and Inclusive Education of SHEI «Donbas State Pedagogical University» (Dnipro, Ukraine). E-mail: spivakddpu7@gmail.com